

Καταλήψεις στέγης: αυτοοργανώνοντας τις ζωές μας

Ο ρόλος των καταλήψεων στέγης στον ελλαδικό χώρο από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα. Από χώροι κάλυψης στεγαστικών αναγκών μετεξελίχθηκαν σε χώρους επαφής, οργάνωσης και ενίσχυσης των ριζοσπαστικών κομματιών της κοινωνίας, λειτουργώντας σε μία αντί-ιεραρχική βάση και με συλλογικές διαδικασίες (σελίδα 1,2)

Ζαπο: από την ουτοπία στην δράση...

Αναδύθηκε μέσα από τη λαϊκή εξέγερση της Αργεντινής τον Δεκέμβρη του 2001. 3 χρόνια μετά, παρά τις συνεχείς απειλές και επιθέσεις από το κράτος, το εργοστάσιο της Ζαπο συνεχίζει να επιβιώνει, στηριζόμενο στην αυτοοργάνωση των εργατών και την αλληλεγγύη της τοπικής κοινότητας (σελίδα 3,4)

Τσετσενία: αυτός ο πόλεμος συνεχίζεται ακόμα...

Από την εθνοκάθαρση του 1944 στον «βρώμικο» πόλεμο του 2004. 60 χρόνια τώρα, το ρωσικό κράτος όχι μόνο αρνείται να αναγνωρίσει την αυτονομία των Τσετσένων αλλά συνεχίζει, σε διάφορα επίπεδα έντασης, τον πόλεμο που κήρυξε το 1994. Η πρόσφατη βομβιστική επίθεση στο Γκρόζνι και ο θάνατος του Καντίροφ έκανε και πάλι «επικαιρο» το «τσετσενικό ζήτημα» στο δυτικό κόσμο, έναν κόσμο στην αντίληψη του οποίου, ένεκα ΜΜΕ και της κρατικής προπαγάνδας, οι Τσετσένοι αυτονομιστές προσδιορίζονται ως «τρομοκράτες» (σελίδα 4)

Μέσα σε μία μητρόπολη όπου οι σχέσεις των ανθρώπων έχουν μετατραπεί σε σχέσεις εξουσίας και εκμετάλλευσης, το στεγαστικό πρόβλημα είναι ένας μόνο από τους λόγους που οδήγησαν στην εκδήλωση καταλήψεων στέγης στον ελλαδικό χώρο. Η ανάγκη για επικοινωνία, για συναναστροφή, ανταλλαγή ιδεών, ψυχαγωγίας μακριά από εμπορευματικούς χώρους και οργάνωσης της ζωής σε μία αντί-ιεραρχική βάση, βρίσκουν έκφραση μέσα από τις καταλήψεις στέγης.

Τα πρώτα κατειλημμένα εδάφη εντοπίζονται χρονικά στον ελλαδικό χώρο στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Το 1981 γίνονται οι καταλήψεις της Βαλιετοπούς στα Εξάρχεια, της Βίλλας Στέλλα στο Ν. Ηράκλειο, του κτήματος Δρακοπούλου στα Πατήσια και του κτιρίου του Ε.Ε.Σ. στην Θεσσαλονίκη. Το 1985 έχουμε τις καταλήψεις της Χ. Τρικούπη 91 στην Αθήνα και της Λεωφόρου Νίκης στη Θεσσαλονίκη. Τον Αύγουστο του 1987 πραγματοποιείται η κατάληψη της Αρμενοπούλου, στη Θεσσαλονίκη πάλι, ενώ τον Απρίλιο του 1988 ακολουθεί αυτή της Λέας Καραγιάννη στην Κυψέλη. Τον Μάη του 1989 είναι η σειρά της Ασκληπείου. Μετά τη βίαιη εκκένωση του κτιρίου οι καταλήψεις μεταφέρονται στην Κασσιανής και τον Οκτώβριο του '89 στην Κεραμεικού. Τον ίδιο μήνα έχουμε στην Αθήνα την κατάληψη της Αμαλίας, ενώ στη Θεσσαλονίκη τον Νοέμβριο καταλαμβάνεται ένα σπίτι στην οδό Σουρμένων, και τον Ιανουάριο στην Πραξιτέλους από την ομάδα «Πανδώρος». Στην Αθήνα τον Φλεβάρη έχουμε τις καταλήψεις της Χ. Τρικούπη 170, της Ασκληπείου, της Αχαρνών και Χεύδεν.

Αυτές οι πρώτες καταλήψεις αποτελούν έκφραση του γενικότερου στεγαστικού προβλήματος της εποχής, ενώ μετά το '85 αρχίζουν και αποτελούν χώρο ριζοσπαστικής αμφισβήτησης και πολιτικής και πολιτιστικής παρέμβασης.

Αναφερόμενη στο στεγαστικό πρόβλημα εκείνης της εποχής, ως σημείο αιχμής των διαφόρων καταλήψεων που εκδηλώθηκαν τη δεκαετία του '80, διαβάζουμε σε μία προκήρυξη της κατάληψης «Λέα Καραγιάννη 37»: «Το στεγαστικό πρόβλημα δε συνίσταται απλώς στα υπέρογκα νοίκια, τις εξώσεις, την έλλειψη στέγης. Όλα αυτά δεν αποτελούν παρά τις πιο φανερές και θεαματικά προβαλλόμενες -απ'τα μέσα μαζικής ενημέρωσης- πλευρές του. Στην ουσία συνδέεται άμεσα με το "μοντέλο" ανάπτυξης του κράτους και του κεφαλαίου στην Ελλάδα: το συνεχές (απ' τη μεταπολεμική περίοδο μέχρι σήμερα) ρεύμα εσωτερικής μετανάστευσης προς την Αθήνα και σε ορισμένες άλλες πόλεις, λόγω συσσώρευσης σ'αυτές του εμπορίου, των υπηρεσιών, της βιομηχανίας κλπ., σε συνδυασμό με την κρίση της οικοδομής την ακρίβεια των νέων κατοικιών και την επίθεση λιτότητας που τα τελευταία χρόνια έχουν εξαπολύσει κράτος και αφεντικά, έχουν δημιουργήσει ένα οξύτατο οικονομικό ζήτημα που τείνει να μονιμοποιηθεί σαν πρόβλημα για ολόένα και περισσότερα κοινωνικά στρώματα και κατηγορίες. Χιλιάδες εργαζόμενοι και συνταξιούχοι ξοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος του μισθού ή της σύνταξής τους για νοίκια, ενώ η κρίση της στέγης αναγκάζει πολλούς φοιτητές απ'την επαρχία να στρατωνίζονται κάτω από άθλιες συνθήκες στις φοιτητικές εστίες-γκέτο, άνεργους νέους να εξαρτώνται ολόπλευρα από την οικογένεια και στο βαθμό που δεν έχουν ούτε καν αυτή την εναλλακτική λύση (πατρικό σπίτι στην Αθηνά) να γίνονται αντικείμενο ανεπιτήρητου εκβιασμού και εκμετάλλευσης απ'τη μεριά των ιδιοκτητών. Οξύτατο στεγαστικό πρόβλημα αντιμετωπίζουν επίσης και οι ξένοι εργάτες που συνωστίζονται και λυκοποιούνται στις πιο άθλιες και υποβαθμισμένες περιοχές της Αθήνας και άλλων (συνέχεια στην σελίδα 3)

Το έντυπο Corralito κυκλοφορεί σε άτακτα χρονικά διαστήματα, χωρίς αντίτιμο.

Μπορείτε να το βρείτε σε στέκια σχολών, σε αυτοοργανωμένους χώρους καθώς και χέρι-χέρι στους δρόμους.

Το παρών έντυπο τυπώθηκε σε 300 αντίτυπα.

(συνέχεια από την σελίδα 1)

μεγαλουπόλεων, καθώς και διάφορες εθνικές και φυλετικές μειονότητες στην Ελλάδα (Τούρκοι, Πομάκοι, γύφτοι κλπ.).

Για μας το στεγαστικό είναι ένα πρόβλημα που -όπως κάθε άλλο κοινωνικό πρόβλημα- απορρέει απ' τις σχέσεις εξουσίας και εκμετάλλευσης στις οποίες βασίζεται μία κοινωνία διαιρεμένη σε τάξεις, σε διευθυντές και διευθυνόμενους. Η ταξική ανισότητα διαπερνά το στεγαστικό σ' όλες του τις διαστάσεις: την οικονομική, την κοινωνική και την πολιτική.

Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων γύρω από το στεγαστικό πρόβλημα ήταν μία έμμεση, ριζοσπαστική για την εποχή, αμφισβήτηση των κρατικών εξουσιών και των κυρίαρχων κοινωνικών αντιλήψεων. Αμφισβητείται η ιδιοκτησία, ως μέσο εκμετάλλευσης των στεγαστικών αναγκών, ενώ παράλληλα ακυρώνεται εν μέρει η οικονομική εκμετάλλευση που απορρέει από αυτές, μέσω της άρνησης πληρωμής ενοικίου. Στο εσωτερικό των κατελημμένων χώρων αναπτύσσεται ένας συλλογικός τρόπος ζωής και διαχείρισης των αναγκών βασισμένος στην αυτοοργάνωση και στο σεβασμό του άλλου.

Μετά το '85 οι καταλήψεις στέγης παίρνουν μία διαφορετική λειτουργική μορφή. Μετατρέπονται σε χώρους επαφής, οργάνωσης και ενίσχυσης των ριζοσπαστικών κομμάτων της κοινωνίας με άμεσο στόχο μία πιο δυναμική και ευρύτερη απεύθυνση στο κοινωνικό σύνολο. Μετατρέπονται περισσότερο σε χώρους πολιτικών ζυμώσεων και λιγότερο σε χώρους κάλυψης των στεγαστικών αναγκών ευρύτερων κομμάτων της κοινωνίας.

Σήμερα εξακολουθεί να υπάρχει ένας διόλου ευκαταφρόνητος αριθμός καταλήψεων στον ελλαδικό χώρο. Η «Villa Amalias» συμπλήρωσε 14 χρόνια, η «Λέλας Καραγιάννη 37» 16 χρόνια, μία νέα κατάληψη ξεπήδησε στην Ηλιούπολη (δίπλα στην είσοδο του εργοταξίου της ΔΕΗ όπου κατασκευάζεται το κέντρο υπερυψηλής τάσης, ενόψει ολυμπιάδας) με τη συμμετοχή ανθρώπων που αγωνίστηκαν από κοινού το προηγούμενο διάστημα, και συνεχίζουν να αγωνίζονται, ενάντια στους καταστροφικούς για την υγεία των κατοίκων, κρατικούς σχεδιασμούς. Στα Πατήσια υπάρχει ο κατελημμένος χώρος Νάξου 75 και Κρασσά (ο οποίος απειλήθηκε στο παρελθόν πολλές φορές με εκκένωση). Στον Βόλο η κατάληψη Ματσάγγου, στο Ηράκλειο Κρήτης η κατάληψη του Ευαγγελισμού, στην πόλη της Καβάλας η πρόσφατη κατάληψη στην Βύρυνος 3. Από την Θεσσαλονίκη έρχεται ακόμη πιο «φρέσκος αέρας». Τον Φεβρουάριο του 2004 καταλήφθηκε το εγκαταλελειμένο κτίριο στη γωνία Ολύμπου 67 και Τάσκου Παπαγεωργίου 2 («Terra Incognita») και τον επόμενο μήνα το πρώην εργοστάσιο της ΥΦΑΝΕΤ (ιδιοκτησίας Εθνικής Τράπεζας). Τελευταία κίνηση οικειοποίησης ελεύθερου χώρου ήταν αυτή του πρώην στρατοπέδου Σπυρούδη στην Αγία Παρασκευή (διοργανώθηκε τριήμερο εκδηλώσεων στα μέσα Μαΐου), με φιλόδοξα σχέδια για την παραπέρα εξέλιξη του συγκεκριμένου εγχειρήματος.

Οι ιδιαιτερότητες των καταλήψεων στέγης στον ελλαδικό χώρο

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως στον ελλαδικό χώρο δεν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη ενός κινήματος καταλήψεων στέγης. Καταρχήν υπάρχει ένας πολύ μικρός αριθμός αστέγων σε σχέση με άλλες δυτικές μητροπόλεις. Αυτό οφείλεται στην δομή της ελληνικής οικογένειας η οποία διατηρεί ακόμη και σήμερα τον παραδοσιακό της χαρακτήρα (ο οποίος χαρακτηρίζεται από μία πολύ ισχυρή σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της). Αντιθέτως στο εξωτερικό από την ηλικία των 18 το άτομο θεωρείται ανεξάρτητο, ότι πρέπει να φύγει από το σπίτι του, οπότε εάν δε μπορεί να ανταποκριθεί οικονομικά στις βασικές του ανάγκες (μία από τις οποίες είναι και το στεγαστικό) και έχει και ελευθεριακές ιδέες καταφεύγει στη λύση των καταλήψεων στέγης. Ακόμη, στον ελλαδικό χώρο το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας εξασφαλίζει ένα ελάχιστο εισόδημα ως «δίκτυο ασφαλείας» για την αποφυγή κοινωνικών

αναταράξεων με την χορήγηση κοινωνικών βοηθημάτων και άλλων επιδομάτων, τη θέσπιση του ταμείου ανεργίας και άλλων μέτρων (έστω και με τις δυσλειτουργίες και τις παραλείψεις τους). Κάπι τέτοιο δε συμβαίνει στο εξωτερικό, όπου τα συστήματα πρόνοιας έχουν αποσπασωθεί, οπότε και οι άνθρωποι νιώθουν περισσότερο την εκμετάλλευση και την καταπίεση και συμμετέχουν σε κινήσεις ριζοσπαστικές.

Το ζήτημα της ιδιοκτησίας είναι επίσης μία σημαντική παράμετρος. «Στην Ελλάδα έχουμε την μικροϊδιοκτησία που δεν υπάρχει πουθενά έξω. Στο εξωτερικό υπάρχουν τραστ που έχουν το μισό Βερολίνο ή το μισό Άμστερνταμ. Αυτά τα τραστ, δείχνουν στον εν δυνάμει καταληψία ένα στόχο, που είναι ο ίδιος ο καπιταλισμός. Γι' αυτό με τους καταληψίες συσπειρώνονται και κάποιες άλλες ομάδες που δεν ενδιαφέρονται τόσο για τις καταλήψεις, ομάδες που έχουν καθαρά αντικαπιταλιστικό ή αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα. Υπάρχει επίσης αποδοχή από τον κόσμο που μισεί αυτά τα τραστ, που του παίρνουν τα λεφτά. Τέλος υπάρχουν διαφορετικοί νόμοι. Στην Αγγλία, για παράδειγμα, αν κάνεις κατάληψη σ' ένα σπίτι και αλλάξεις απλώς μία κλειδαριά δεν μπορούν αν σε βγάλουν εύκολα. Πρέπει πρώτα απ' όλα το δημοτικό Συμβούλιο να κινήσει μια διαδικασία, να περάσουν 9 μήνες, να φτάσει σ' ένα είδος τοπικού δικαστηρίου και μετά να σε βγάλουν έξω».

Κρατική καταστολή

Το τελευταίο διάστημα, και με πρόσχημα την ολυμπιάδα, οι κατασταλτικές μεθοδεύσεις του κράτους εναντίον των κατελημμένων χώρων εντείνονται. Στην Καβάλα οι τοπικές αρχές έχουν επιχειρήσει δύο φορές να εκκενώσουν το κτίριο της Βύρυνος 3, ενώ το εργοστάσιο της ΥΦΑΝΕΤ στη Θεσσαλονίκη σφραγίστηκε από την Εθνική Τράπεζα (που διεκδικεί την κυριότητα του). Οι καταλήψεις της «Λέλας Καραγιάννη 37» και της «Villa Amalias» πολλές φορές κατηγορήθηκαν από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως χώροι διακίνησης ναρκωτικών και εγκατάστασης «περιθωριακών» ατόμων. Στην κατάληψη του Ευαγγελισμού οι πανεπιστημιακές αρχές και οι παρατάξεις προσπαθούν να διώξουν τους καταληψίες (για κάποιο διάστημα είχε διακοπεί η παροχή νερού), ενώ παρόμοιες καταστάσεις βίωσε στο παρελθόν και η κατάληψη Ματσάγγου στον Βόλο.

Αναζητώντας ελεύθερο χώρο και χρόνο

Μέσα από την καθημερινή διαβίωση σε ένα ασφυκτικά ιεραρχικά δομημένο περιβάλλον, ο ρόλος των καταλήψεων στέγης αναδεικνύεται σε πολύ σημαντικό παράγοντα τόσο για τον επαναπροσδιορισμό του ελεύθερου χώρου και χρόνου όσο και ουσιαστικής αξιοποίησής τους. Η συνεύρεση, η ανταλλαγή απόψεων, οι πολιτικές ζυμώσεις, η ψυχαγωγία μακριά από εμπορευματικούς συσχετισμούς, η αλληλοσυμπλήρωση και αλληλοδιαμόρφωση, η αυτοοργάνωση και η αλληλεγγύη καλλιεργούνται και εσωτερικεύονται μέσα από τέτοια εγχειρήματα.

«Το κράτος επιδιώκει τον αφανισμό οτιδήποτε αντιτίθεται στην κανονικοποίηση, στην ομοιομορφία, στην υποταγή που προϋποθέτει η ασφυκτική καθημερινότητα. Η «σούπα» της ευτασίας, της βιτρίνας, του μουσείου προφανώς χαλούν σκιρτήματα ελευθερίας. Το κράτος και οι θεσμοί του επιχειρούν την εξυγίανση των δημόσιων χώρων από κάθε επικίνδυνη - δηλαδή κοινωνικά ενεργή - δραστηριότητα, «σκουπίζοντας» οτιδήποτε συνιστά παραφωνία στην απαστράπτουσα εικόνα του κοινωνικού βίου: τους μετανάστες, τους απειθαρχούς πιτσιρικάδες, τους τοξικομανείς, τους άστεγους. Ο πόλεμός τους είναι «ιερός»: σκοπός τους να εγκαθιδρύσουν την αισθητική του νεκροταφείου και της μακέτας. Αυτό ονομάζεται «αισθητική ανάπλαση» των δημόσιων χώρων, «ποιοτική αναβάθμιση» της ζωής στην πόλη, ειδικά τώρα που το όραμα των Ολυμπιακών Αγώνων γεμίζει τον ορίζοντα και τις τσέπες των κρατούντων. Για να πουλήσουμε τα πάντα, οφείλουμε να μετατρέψουμε τους χώρους μας σε δελεαστικές αγορές, τους χρόνους μας σε χρόνους παραγωγής και κατανάλωσης. Αυτό υπηρετούν η χωροταξία, η αισθητική τους, οι μεγαλόστομες εξαγγελίες και οι εκτρωματικές υλοποιήσεις τους...», διαβάζουμε σε ένα κείμενο του Αυτόνομου Στεκιού. Απέναντι σε αυτή τη κατασκευασμένη και κυρίαρχη πραγματικότητα έρχονται να αντιπαχθούν οι καταλήψεις στέγης, ως ένα βήμα παραπέρα για μία πιο ελεύθερη κοινωνία. ■

Zanon: η ουτοπία στην δράση...

καταλάβουν το εργοστάσιο. «Επρεπε να αποφασίσω μεταξύ του να μείνω εδώ και να αγωνιστώ ή να φύγω για το σπίτι. Θα μπορούσα να είχα πάει στο σπίτι, αλλά αποφάσισα να μείνω εδώ, στο εργοστάσιο και να παλέψω», λέει η Rosa Rivera, μία από τις 15 γυναίκες εργαζόμενες στην Ζανόν.

Η λειτουργία του εργοστασίου

Από τον Μάρτιο του 2002 το εργοστάσιο λειτουργεί χωρίς ιδιοκτήτη, χωρίς αφεντικά. Οι σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων αναθερμάνθηκαν, η ιεραρχική οργάνωση διαβρώθηκε, η απομόνωση και η εκμετάλλευση απαλείφθηκαν. «Αυτός είναι ένας αγώνας ενάντια στον ατομικισμό, ενάντια σε όλα αυτά που οι από πάνω μας επιβάλλουν. Μέσα στο εργοστάσιο παλεύουμε για μία καινούργια ανθρώπινη ύπαρξη», λέει ένας εργάτης.

Το μέγεθος του εργοστασίου εντυπωσιάζει, ενώ η παραγωγή είναι μηχανοποιημένη και αυτοματοποιημένη. Στις 3 γραμμές παραγωγής που είναι υπό λειτουργία (καθώς ένα μεγάλο μέρος του εργοστασίου παραμένει ακόμα αδρανές) η άργιλος μετατρέπεται, μέσω μίας ατέλειωτης σειράς από ιμάντες, φούρνους, πρέσες, κόφτες κλπ. σε πλακάκια για οικιακή χρήση (πατώματα, κουζίνες μπάνια κ.α.). Σε αυτή την διαδικασία η ανθρώπινη παρέμβαση περιορίζεται στον έλεγχο και σε λίγες μόνο επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες, που μπορούν να γίνουν μόνο από ανθρώπινο χέρι.

Και εάν με όλα αυτά έρχεται στο μυαλό μας το φορντικό μοντέλο οργάνωσης της παραγωγής, από εδώ και πέρα τελειώνουν οι όποιες ομοιότητες με ένα κοινό εργοστάσιο. Ενώ οι μηχανές δούλευαν συνεχώς, οι εργάτες απασχολούνταν στη γραμμή με χαλαρότητα και άνεση. Πριν από την κατάληψη του εργοστασίου, ήταν υποχρεωμένοι να φορούν ένα συγκεκριμένο χρώμα στολής ώστε να πιστοποιείται ο τομέας στον οποίο εργάζονταν, ενώ απαγορεύονταν να μιλάνε με συναδέλφους από άλλα τμήματα. Τώρα όχι μόνο μιλούν μεταξύ τους αλλά έχουν πλάι τους και το «μράτε» τους (το τοπικό αργεντίνικο ρόφημα) και άλλοι το κασετοφωνάκι ακούγοντας μουσική! Δεν έχουν κανέναν πάνω από το κεφάλι τους να τους επιβλέπει καθώς οι επιστάτες της παραγωγής, που αριθμούσαν 50 άτομα πριν το εργοστάσιο περάσει στον εργατικό έλεγχο, έχουν απολυθεί όλοι. Πάντως, η ατμόσφαιρα χαράς και ευχαρίστησης που επικρατεί στα διάφορα τμήματα του εργοστασίου σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι η δουλειά έπαψε να είναι επίπονη και βαρετή. Οι ισότιμες και συντροφικές σχέσεις μεταξύ των εργατών φαίνεται πως μετατρέπουν τη δουλειά σε μία «ανεκτική» διαδικασία.

Στο εργοστάσιο «Ζανόν» μεταβλήθηκαν και οι συνθήκες ασφάλειας κατά τη διάρκεια της εργασίας. Λείπει το άγχος και οποιαδήποτε μορφή καταπίεσης. Πριν από την κατάληψη του χώρου συνέβαιναν περίπου 25 με 30 εργατικά «ατυχήματα» το μήνα κι ένας θάνατος τον χρόνο. Στα χρόνια παραγωγής της «Ζανόν», πέθαναν στο εργοστάσιο 14 άνθρωποι. Σήμερα, δύο χρόνια μετά, δεν έχει συμβεί ούτε ένα εργατικό ατύχημα στο εργοστάσιο. «Με τον ιδιοκτήτη ανησυχούσαμε και ήμασταν πεισμένοι. Χωρίς αυτόν δουλεύουμε καλύτερα, αναλαμβάνουμε συνειδητά περισσότερες ευθύνες», λέει ένας εργαζόμενος.

Η οικονομική ευημερία δεν είναι για τους εργάτες αυτοσκοπός. Αυξάνουν την παραγωγή, όχι για μεγαλύτερους μισθούς αλλά για να προσλάβουν κι άλλο κόσμο από τα τοπικά κινήματα ανέργων (με τα οποία οι εργάτες της «Ζανόν» έχουν αναπτύξει αλληλέγγυες σχέσεις). Οι 266 εργαζόμενοι που ξεκίνησαν το 2002, έχουν φτάσει πλέον τους 350. Η συνέλευση των εργαζομένων αποφάσισε ότι είναι απαραίτητο να προσληφθούν κι άλλοι εργάτες, καθώς τα ποσοστά ανεργίας στην περιοχή είναι από τα μεγαλύτερα στην χώρα.

Ο τρόπος λειτουργίας

Η εξέγερση της Αργεντινής τροφοδότησε μία ολόκληρη συζήτηση γύρω από τις διάφορες μορφές διαχείρισης των κατεληγμένων εργοστασίων. Από τη μία πλευρά υπάρχουν οι υποστηρικτές των κοοπερατίβων και από την άλλη αυτοί που επιδιώκουν κρατικοποίηση των επιχειρήσεων και διατήρησή τους κάτω από εργατικό έλεγχο. Σε αυτή τη δεύτερη κατηγορία συναντάμε και τους εργαζόμενους της «Ζανόν».

Επιζητούν μέσω των αγώνων να επιβάλλουν στο κράτος ένα πρόγραμμα κοινωνικοποίησης της εργασίας στα κατεληγμένα εργοστάσια. Οι εργαζόμενοι διεκδικούν την κρατικοποίηση των επιχειρήσεων, αλλά να έχουν οι ίδιοι την άμεση διεύθυνση τους (στην περίπτωση της «Ζανόν» η ιδιοκτησιακή μορφή να περάσει στην περιφέρεια της Νεουκέν με διατήρηση της διαχείρισης στα εργατικά χέρια). Σκοπός του αιτήματος είναι τα κέρδη του εργοστασίου να διατίθενται σε δημόσιες λειτουργίες, δηλαδή σε προγράμματα υγείας, εκπαίδευσης και στέγασης στην περιοχή (κάτι το οποίο ήδη συμβαίνει καθώς προσφέρουν δωρεάν κεραμικό υλικό σε νοσοκομεία και σχολεία της περιοχής, αλλά και στους φτωχούς οικισμούς της πόλης).

Οι εργάτες της «Ζανόν» είναι οργανωμένοι σε επιτροπές, ανάλογα με τον αντικείμενο της δουλειάς. Υπάρχει π.χ. η επιτροπή ασφάλειας, η επιτροπή τύπου και επικοινωνίας, επιτροπή πωλήσεων κ.α., ενώ κάθε παραγωγική γραμμή έχει τη δικιά της επιτροπή. Οι επιτροπές συνεδριάζουν σε τακτές ολομελείακές συνελεύσεις, ενώ ορίζουν και έναν συντονιστή, ανακλητό και προσωρινό, για αποφάσεις ρουτίνας ή διαδικαστικές που δεν μπορούν να περιμένουν συνέλευση. Ο συντονιστής, επίσης, κάθε επιτροπής την «εκπροσωπεί» στη γενική και καθολική συνέλευση των εργατών του εργοστασίου, που λαμβάνει χώρα κάθε δύο εβδομάδες περίπου και αποτελεί την ανώτατη «εξουσία».

Η λαϊκή εξέγερση της Αργεντινής, τον Δεκέμβρη του 2001, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης που εκδηλώθηκε κατά βάση με το πάγωμα των ιδιωτικών τραπεζικών αλλαγών, αποτελεί ένα ιστορικό γεγονός γύρω από το οποίο έχουν γίνει δεκάδες συζητήσεις για την κατανόηση και την ερμηνεία του. Το κλείσιμο εκατοντάδων εργοστασίων, η εκτίναξη της ανεργίας στα ύψη (από το 1998 αυξήθηκε κατά 74,3%), η επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου του λαού (από τα 22 εκατομμύρια πληθυσμό της χώρας τα 2 εκατομμύρια ζούσαν στη φτώχεια) και η απόλυτη εξαθλίωση που συνόδευε αυτή την κατάσταση οδήγησε τους Αργεντίνους στους δρόμους. Εκεί, μέσα από τα φλεγόμενα οδοφράγματα αναδύθηκαν οι «κτικετέρος», αναδύθηκε όμως και η ικανότητα των εξεγερμένων να πάρουν τις ζωές τους στα χέρια τους, να αυτοοργανωθούν στις γειτονιές και τους χώρους δουλειάς.

Και, ίσως, εδώ έγκειται το σημαντικό σημείο, για όσους θέλουν να αποκομίσουν κάποιες εμπειρίες από το «El Argentínazo». Η αυτοοργάνωση, πως αυτή επιτεύχθηκε και έγινε βίωμα των εξεγερμένων. Αυτοοργάνωση όχι μόνο στις κοινότητες, τις συνοικίες αλλά και σε εργοστάσια, σε σούπερ-μάρκετ, σε κλινικές... Πως μπορεί να γίνει πράξη, πως μπορούμε να εμπλουτίσουμε ακόμη περισσότερο τα ήδη υπάρχοντα εγχειρήματα αυτοοργάνωσης.

Το εργοστάσιο της Ζανόν

Από τον Μάρτιο του 2002, το εργοστάσιο κεραμικών της Ζανόν λειτουργεί κάτω από τον έλεγχο των εργατών. Παράγει χωρίς ιδιοκτήτες, διευθυντές, αφεντικά και φρουρούς. Είναι μία μόνο από τις 200 περίπου περιπτώσεις αυτοοργάνωσης σε εργασιακούς χώρους, που εξακολουθούν να υφίστανται μέχρι και σήμερα στην Αργεντινή.

Η κεραμοποιία «Ζανόν» βρίσκεται μεταξύ των λόφων και της κόκκινης γης στην νότια επαρχία Νεουκέν, σε μικρή απόσταση από την ομώνυμη πόλη. Ο πληθυσμός της ανέρχεται στους 250.000 κατοίκους, βρίσκεται σε απόσταση 1.000 χιλιομέτρων από το Μπουένος Άιρες και αποτελεί την «πύλη» της εισόδου στις ατέλειωτες εκτάσεις της Παταγονίας. Η «Ζανόν» ήταν για πολλά χρόνια ένα από τα μεγαλύτερα εργοστάσια της περιοχής και η μεγαλύτερη κεραμοποιία της Νότιας Αμερικής. Απασχολούσε εκατοντάδες εργαζόμενους. Όταν το 2001 έκλεισε η κάνουλα των επιχορηγήσεων, μετά την οικονομική κατάρρευση της Αργεντινής, ο ιδιοκτήτης της «Ζανόν» (ο... Ζανόν δηλαδή) προσπάθησε να αυξήσει τα κέρδη του αρχίζοντας το λεγόμενο «downsizing», δηλαδή απολύσεις, περικοπές μισθών και εργατικών δικαιωμάτων. Οι ζημιές ήταν μεγάλες, όμως, και οι ιδιοκτήτες του εργοστασίου αποφασίζουν να το κλείσουν και να απολύσουν τους εργαζόμενους χωρίς να τους πληρώσουν τους μισθούς, ούτε να τους αποζημιώσουν.

Τότε είναι που ξεκινάει και ο αυτοοργανωμένος αγώνας των εργατών. 266 από τους 331 απολυμένους εργαζόμενους αποφασίζουν να μείνουν εκεί και να δουλέψουν. Κατασκηνώνουν έξω από το εργοστάσιο, όπου μοιράζουν φυλλάδια και κλείνουν ένα μέρος του επαρχιακού δρόμου που οδηγεί στην πόλη Νεουκέν. Τελικά αποφασίζουν με συλλογικές διαδικασίες να

(συνέχεια από τη σελίδα 3)

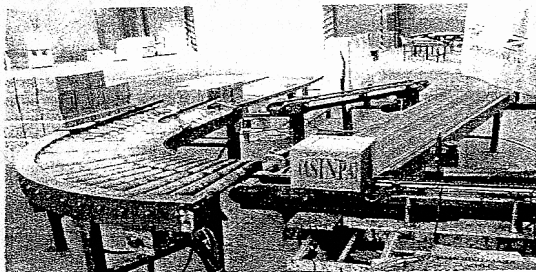
Η παραγωγή του εργοστασίου είναι εκπληκτική. Στα δύο χρόνια λειτουργίας του υπό εργατικό έλεγχο, παράγονται 300.000 τετραγωνικά μέτρα πλακακιών (από 20.000 τ.μ. πριν), με 24ωρη λειτουργία του σε τρεις βάρδιες. Υπάρχει προοπτική συνεχούς αύξησης της παραγωγής, καθώς η δυναμικότητα του εργοστασίου είναι περίπου για 1 εκατομμύριο τετραγωνικά μέτρα. Οι μισθοί τους, που διαφοροποιούνται λίγο ανάλογα με τα χρόνια εργασίας και το πόσο υπεύθυνη για την παραγωγή είναι η θέση τους, κυβαίνουν περίπου στα 1000 πέσος, ένα ποσό που προσφέρει αξιοπρεπέστατη διαβίωση και είναι αξιοζήλευτο για τη σημερινή οικονομική κατάσταση της χώρας (ο μισθός ενός πρωτοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού είναι 550 πέσος).

Οι εργάτες μετέβαλλαν και πολλούς από τους παλιούς συσχετισμούς που επικρατούσαν στη «Ζανόν». Πριν τον εργατικό έλεγχο, το εργοστάσιο εξόρυσε την άργιλο από εκτάσεις που ανήκουν στους ιθαγενείς Μαπούτσε, με ένα εξευτελιστικό αντίτιμο 100 πέσος το χρόνο! Οι εργάτες τώρα αγοράζουν την άργιλο από άλλη τοποθεσία, χρησιμοποιώντας το νομικό πρόσωπο των Μανάδων της Πλατείας του Μάη (την οργάνωση των μανάδων τους σχεδίασαν οι αγωνιστές της περιόδου της χούντας 1976-83). Έχουν σταματήσει, επίσης, την παραγωγή μίας σειράς κεραμικών με αισθητική αρχαίο-μπαρόκ, και έχουν λανσάρει ένα νέο προϊόν, δική τους σχεδίασης, που απεικονίζει σύμβολα της κουλτούρας των ιθαγενών Μαπούτσε. Μία κίνηση με την οποία τιμούν την ιθαγενή κουλτούρα και ζητούν «συνγνώμη» για όσα προηγήθηκαν εις βάρος τους. Ακόμη έχουν προσλάβει περίπου 10 άνεργους από την κοινότητα των Ινδιάνων στην πόλη. Επίσης, υπάρχει η σκέψη το εργοστάσιο να επανανομαστεί από «Ζανόν» (που είναι το όνομα του προηγούμενου ιδιοκτήτη) σε FASINPAT (Fábrica SIN PATron-εργοστάσιο χωρίς αφεντικό).

Οι εργάτες της «Ζανόν» ανέπτυξαν ιδιαίτερους τρόπους για αν μη μπαινουν μέσα ανεπιθύμητοι. Κάθε εργαζόμενος πρέπει να χτυπάει την κάρτα του, όχι για να τιμωρείται αν αργήσει, αλλά για να είναι γνωστό ποιος είναι μέσα στο εργοστάσιο. Πριν η ασφάλεια των εγκαταστάσεων χρησίμευε για αν ελέγχει μήπως οι εργάτες έκλεβαν, σήμερα οι εργαζόμενοι που ανέλαβαν την ασφάλεια, πλησιάζουν όλους τους εργάτες που έρχονται να δουλέψουν για αν ελέγξουν αν όλοι έχουν μαζί τους τις σφεντόνες τους.

Μάλιστα, υπήρξαν πολλές φορές που οι εργάτες αναγκάστηκαν να τις χρησιμοποιήσουν. Το αργεντινικό κράτος ουκ ολίγες φορές επιχείρησε να καταστείλει την κατάληψη του εργοστασίου. Τον περασμένο Δεκέμβριο κουκουλοφόροι μπήκαν μέσα στο εργοστάσιο και έκλεψαν 32.000 πέσος. Τα τελευταία δύο χρόνια έχουν εκδοθεί τέσσερις δικαστικές αποφάσεις εκκένωσης του εργοστασίου. Οι σχέσεις αλληλεγγύης που έχουν αναπτυχθεί με την τοπική κοινωνία απέτρεψαν ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Την τελευταία φορά που επιχειρήθηκε απομάκρυνση των εργατών από τη «Ζανόν» χιλιάδες άνθρωποι περιφρούρησαν για μέρες τον χώρο, και τελικά βγήκαν νικητές.

Η κεραμοποιία της «Ζανόν» αποτελεί μία ουτοπία εν δράσει. Μπορεί να βρίσκεται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, ωστόσο η εμπειρία που προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει στους ανθρώπους, ανά τον πλανήτη γη, που επιδιώκουν μία πιο ελεύθερη κοινωνία, είναι πολύτιμες. Αυτοοργάνωση, αλληλεγγύη, αλληλοσεβασμός, συνδιαμόρφωση, αντίσταση είναι μερικές μόνο από τις λέξεις που απέκτησαν πιο ζωντανό νόημα μέσα από τη «Ζανόν». Επιλογή μας είναι να συνεχίσουμε να τις εμπλουτίζουμε... ■

Τσετσενία:

Αυτός ο πόλεμος συνεχίζεται...

23. Φεβρουαρίου 1944, Γκρόζνυ. Ο υποστράτηγος του τοπικού συντάγματος του Κόκκινου Στρατού ανακοινώνει στο πλήθος που είχε συγκεντρωθεί για να γιορτάσει την 26η επέτειο από την ίδρυση του, ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα και η Σοβιετική Ένωση αποφάσισαν να απελάσουν όλους τους Τσετσένους και τους Ινγκους. Μάλιστα, καλούσε τους συγκεντρωμένους να μην αντισταθούν «καθώς το κέντρο της επαρχίας έχει περικυκλωθεί από στρατιωτικές δυνάμεις». Λίγο αργότερα, περισσότερα από 14.200 βαγόνια εμπορικών τρένων και 1.000 βαγόνια επιβατηγών φορτώθηκαν 480.000 άτομα με προορισμό τις στέπες του Καζακστάν και του Κιργιστάν. Το ταξίδι κράτησε ένα μήνα περίπου και το 1/5 των επιβατών δεν έφτασε ποτέ στον προορισμό του εξαιτίας της πείνας, της δίψας, του τυφώδους πυρετού και των κακουχιών. Χρειάστηκε να φτάσουμε στο 1956 για να επιτραπεί στους Τσετσένους και τους Ινγκους να επιστρέψουν στον Καύκασο.

Ιούνιος του 2004, κάτι παραπάνω από 60 χρόνια από τότε, και το ρωσικό κράτος συνεχίζει τη δράση του εναντίον των Τσετσένων ανταρτών που μάχονται για την αυτονομία τους. Η ημερομηνία εθνοκάθαρσης των Τσετσένων ανακηρύχθηκε, πρόσφατα, εθνική εορτή («Ημέρα των Υπερασπιστών της Πατρίδας»), ενώ ο πόλεμος συνεχίζεται σε διάφορα επίπεδα έντασης. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, ο αριθμός των στρατιωτών που έχουν χάσει τη ζωή τους από το 1999, στο δεύτερο πόλεμο της Τσετσενίας, φτάνει στους 4.075, ενώ η οργάνωση «Μητέρες Στρατιωτών της Ρωσίας» ανεβάζει τον αριθμό στους 11.000. Στον πρώτο πόλεμο της Τσετσενίας (1994-1996) οι αντίστοιχοι αριθμοί ήταν 5.500 (επίσημος) και 14.000 (της οργάνωσης «Μητέρες στρατιωτών της Ρωσίας»). Από την πλευρά των Τσετσένων οι νεκροί από τον πρώτο πόλεμο υπολογίζονται στους 100.000 και από τον δεύτερο (1999 μέχρι και τώρα) στους 70.000, ενώ περίπου 60.000 παραμένουν ακόμη ως πρόσφυγες στη γειτονική Ινγκουσετία. Ανάμεσα σε αυτούς πολλοί άμαχοι, οι οποίοι συνελήφθησαν και εξαφανίστηκαν ή εκτελέστηκαν κατά τη διάρκεια εκκαθαριστικών επιχειρήσεων του ρωσικού στρατού για τη σύλληψη «τρομοκρατών».

Πριν από δύο χρόνια, τέσσερις Ρώσοι αξιωματικοί των ειδικών δυνάμεων άνοιξαν πυρ εναντίον αυτοκινήτου στη νότια Τσετσενία, πιστεύοντας ότι εντόπισαν «τρομοκράτες». Σκότωσαν δύο από τους επτά επιβαίνοντες. Διαπιστώνοντας, λίγο αργότερα, ότι οι νεκροί είναι δύο χωριάτες δάσκαλοι σκοτώνουν και τους υπόλοιπους πέντε επιζήσαντες επιβαίνοντες του αυτοκινήτου και στη συνέχεια το περιλούζουν με βενζίνη και το βάζουν φωτιά, για να φανεί ότι έπεσε σε νάρκη. Πριν από κάποιες ημέρες έγινε η δίκη των τεσσάρων αξιωματικών και το ρωσικό δικαστήριο τους αθώωσε καθώς «εκτελούσαν απλώς διαταγές». Πρόκειται για ένα περιστατικό, που σε αντίθεση με εκατοντάδες άλλα, καταγράφει επισήμως (χωρίς βέβαια την ανάλογη δημοσιότητα, τουλάχιστον στον ελληνικό χώρο). Εδώ, για τα «έγκριτα» ΜΜΕ οι Τσετσένι δεν είναι τίποτα άλλο παρά «τρομοκράτες» που πραγματοποιούν τυφλές επιθέσεις αυτοκτονίας εναντίον αθώων μαχών. Η ευαισθησία τους φτάνει μόνο μέχρι το Ιράκ... Έτσι, όταν πριν από κάποιες εβδομάδες πραγματοποιήθηκε η επίθεση στο στάδιο «Δυναμό», στην πρωτεύουσα Γκρόζνι, κατά την οποία σκοτώθηκε ο εγκάθετος της Ρωσίας στην Τσετσενία Καντίροφ, η προπαγάνδα τους ήρθε να καλύψει το μεγάλο κενό πληροφόρησης της ελληνικής κοινωνίας για το τι συμβαίνει στον Καύκασο.

Ο πόλεμος της Τσετσενίας αποσπά την προσοχή του ρωσικού πληθυσμού από τα πραγματικά προβλήματα, κοινωνικά και οικονομικά που αντιμετωπίζει καθημερινώς. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι αυτοί που στελεχώνουν τις ειδικές ένοπλες δυνάμεις και πολεμούν τους Τσετσένους αντάρτες είναι άνθρωποι που βρίσκονται σε απελπιστική κατάσταση στη ζωή τους και ευελπιστούν σε ένα καλύτερο αύριο. Αυτή η ελπίδα, όμως, μετατρέπεται σε εφιάλτη, τόσο όταν βρίσκονται στην εμπόλεμη περιοχή όσο και όταν γυρίζουν πίσω. Οι εφιάλτες δεν τελειώνουν...

«Στην Τσετσενία έπρεπε να παίρνω ναρκωτικά για να μείνω διανοητικά και σωματικά ενεργός. Μετά την Τσετσενία, δεν μπορούσα να κοιμηθώ για δύο ή τρία χρόνια. Πάντα μου ερχόταν στη μνήμη όλο και περισσότερα απ' όσα συνέβησαν. Ακόμα και μέχρι σήμερα έχω εφιάλτες, αλλά όχι τόσο φριχτούς όσο τα πρώτα δύο χρόνια που επέστρεψα στη Ρωσία. Δεν πήρα μετάρια ούτε παράσημα τιμής στην Τσετσενία, μόνο ένα ειδικό δαχτυλίδι. Πληρώθηκα μόνο 660 ρούβλια, αντί για 6.600 που θα έπρεπε να πάρω. Αυτό έγινε με τους περισσότερους στρατιώτες στον πρώτο πόλεμο της Τσετσενίας. Οι αξιωματικοί έκλεβαν τα λεφτά και μας έδιναν ελάχιστα, σχεδόν τίποτα. Ήμουν δολοφόνος χωρίς πληρωμή. (...) Το κράτος δεν μας έδωσε ούτε ιατρική περίθαλψη ούτε χρήματα γι' αυτό. Μετά τον πόλεμο υποφέρω από ασθένειες στους πνεύμονες, στα πόδια, ίσως και στο μυαλό μου. Χρειάζομαι ιατρική παρακολούθηση, αλλά δεν έχω λεφτά για ποιοτική βοήθεια. Δεν ήμουν ο μόνος που χρησιμοποιήθηκε ως στρατιώτης σε ένα πολιτικό παιχνίδι. Είναι τόσοι πολλοί αυτοί που δεν συνειδητοποιήσαν για ποιο λόγο πραγματικά πολεμούσαν. Τώρα, τόσοι φαντάροι είναι ανάπηροι, ζητιάνοι, πρεζάκια, αλκοολικοί, άστεγοι, εγκληματίες και ψυχοπαθείς. Μετά τον πρώτο πόλεμο στην Τσετσενία, η κυβέρνηση δεν είχε κανένα πρόγραμμα αποκατάστασης, ούτε για τη διανοητική ούτε για τη σωματική κατάσταση των φαντάρων», λέει ένας ρώσος αναρχικός, πρώην στρατιώτης στην Τσετσενία. ■

Ο μύθος του «αρχαίου ολυμπιακού πνεύματος»

Πολλές φορές παρουσιάζονται άτομα τα οποία εναντιώνονται στους ολυμπιακούς αγώνες του σήμερα αντιπαραβάλλοντας το «ολυμπιακό πνεύμα» της αρχαίας Ελλάδας, με την «ευγενή άμιλλα» και την «αφιλοκερδή συμμετοχή» των αθλητών. Πρόκειται για μία μεγάλη απάτη. Μία ματιά στην ιστορία (μέσα από τα κείμενα κλασικών αρχαίων ελλήνων φιλοσόφων) αποδεικνύει τον άκρατο ανταγωνισμό, τη βαρβαρότητα, τη διαφθορά και τον χρηματισμό των αθλητών- ολυμπιονικών.

Τα αγωνίσματα των ολυμπιακών της αρχαιότητας χαρακτηρίζονταν από **βαρβαρότητες**, κατακριτέες ακόμη και στη σημερινή εποχή. Στην αρχαία Ελλάδα, ενώ στον καθημερινό βίο τιμωρούνταν με βαριές ποινές τα άτομα εκείνα που ασκούσαν βία, στις ολυμπιάδες και σε άλλους τοπικούς αγώνες, οι αρχές και το κοινό ανέχονταν τις βαρβαρότητες κατά τη διαδικασία των αθλημάτων της πάλης, της πυγμαχίας και του παγκρατίου (ειδικά στο παγκράτιο επιτρέπονταν τα πάντα, γι' αυτό ονομαζόταν και «παμμαχία», σύγκρουση δηλαδή με όλα τα μέσα). Ορισμένες τέτοιες βαρβαρότητες ήταν η συντριβή μελών του σώματος, η εξόρυξη των ματιών, οι μόνιμες αναπηρίες ή ακόμα και η θανάτωση του αντιπάλου.

Το στεφάνι της αγριελιάς αποτελούσε μία τυπική επιβράβευση. Στην πραγματικότητα, οι ολυμπιονίκες απολάμβαναν **άφθονες χρηματικές και άλλες παροχές**, όπως ισόβια διατροφή στο πρυτανείο, μόνιμη μισθοδοσία από την πόλη, ανάδειξη σε αξιώματα, απαλλαγή από την φορολογία, τις στρατιωτικές υπηρεσίες και τις υπόλοιπες υποχρεώσεις των άλλων πολιτών. Ακόμη, στους νικητές των αγώνων επιφυλάσσονταν θερμές υποδοχές και ανακηρύσσονταν ισόθεοι. Στήνονταν ανδριάντες τους στις κεντρικές πλατείες και τους παρέχονταν δούλοι, ενώ οι ηττημένοι δε μπορούσαν να εμφανιστούν στις πλατείες γιατί τους έβριζαν και τους χλεύαζαν. Περπατούσαν στα σκοτάδια και στα σοκάκια και αυτό γιατί αποτελούσαν ντροπή για την πόλη τους. Βλέπουμε, δηλαδή, ότι πέρα από τη διατήρηση των διαχωρισμών μέσα στην κοινωνία και τη διαιώνιση του θεσμού της δουλείας, οι συνθήκες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι ηττημένοι των αγώνων τους ωθούσαν, με έμμεσο τρόπο, να προτιμούν τον θάνατο από την ήττα (μία λογική που έβρισκε μεγάλη απήχηση στους στρατιώτες εκείνης της εποχής που πολεμούσαν στις μάχες). Ο Σόλων, ο νομοθέτης της Αθήνας, καθόρισε για κάθε ολυμπιονίκη την αμοιβή 500 δραχμών που αντιστοιχούσε τότε με την αγορά 500 προβάτων!

Ο **άκρατος ανταγωνισμός, οι δωροδοκίες και η διαφθορά** κυριαρχούσαν πριν και κατά την τέλεση των αγώνων. Πολλές από τις ελληνικές πόλεις, προκειμένου να εξασφαλίσουν νίκες στην Ολυμπία, αγόραζαν με πλούσιες αμοιβές «ξένους αθλητές» και τους εμφάνιζαν ως δικούς τους πολίτες. Οι αθλητές πολλές φορές δωροδοκούσαν για να μην συμμετάσχουν στους αγώνες (όποτε δέχονταν να μην αγωνιστούν χρησιμοποιούσαν ως αιτιολογία τον «φόβο» που ένιωθαν για τον αντίπαλο), όπως επίσης και οι Έλληνοδίκες (δαιτιητές και κριτές) «συναλλάζονταν» με τους αθλητές.

Στους αγώνες η συμμετοχή περιοριζόταν στους **αριστοκράτες, και γενικά στους εύπορους**. Οι φτωχοί για να φτάσουν στην Ολυμπία έπρεπε να περπατήσουν για έναν μήνα, να προπονηθούν τέσσερις εβδομάδες στο στάδιο και στη συνέχεια να επιστρέψουν και πάλι πίσω, διαδικασία που κρατούσε μήνες. Τα έξοδα του ταξιδιού και των προπονήσεων ήταν υποχρεωμένοι να τα καλύψουν οι ίδιοι, ενώ την ίδια στιγμή άφηναν πίσω τις εργασίες τους (οι περισσότεροι ήταν χτίστες και καλλιεργητές γης). Η παρακολούθηση των αγώνων ήταν προνόμιο των πλουσίων. Στις αρματοδρομίες, ένα «διαπλεκόμενο» άθλημα με πολύ υψηλό κόστος (συντήρηση αρμάτων, εκπαίδευση και συντήρηση αλόγων), οι αριστοκράτες και οι πλούσιοι δεν συμμετείχαν οι ίδιοι (λόγω των μεγάλων κινδύνων, ακόμα και του θανάτου), αλλά οι ηνίοχοι δούλοι τους. Τα βραβεία και τη δόξα, όμως, τα έπαιρναν αυτοί. Οι γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν αλλά ούτε καν να παρακολουθούν τους αγώνες.

Η κοινωνική δομή της αρχαίας Ελλάδας ήθελε τους νικητές των αγώνων να είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την πολιτική εξουσία. Πολλά τα παραδείγματα των **ολυμπιονικών που έγιναν τύραννοι ή απλά κυβέρνησαν**. Ο Κύλων το 640 π.Χ. αναδεικνύεται ολυμπιονίκης και διεκδικεί τυραννική εξουσία στην Αθήνα με την κατάληψη της ακρόπολης. Ο Φρύνων είναι ολυμπιονίκης και ταυτόχρονα στρατηγός και πολιτικός ηγέτης. Ο Κίμων γίνεται ολυμπιονίκης με τέθριππο και καταλαμβάνει πολιτικά αξιώματα. Το 536 π.Χ. εξοστρακίζεται και μετά από ολυμπιακή νίκη που αφιερώνει στον τύραννο Πεισίστρατο του δίνεται χάρη και επαναπατρίζεται. Ο Μίλωνας ο Κροτωνιάτης, πολλάκις ολυμπιονίκης στην πάλη, είναι στρατηγός των Συρακούσιων. Ο Μύρων της Συκεώνας γίνεται βασιλιάς ύστερα από ολυμπιακή νίκη στις αρματοδρομίες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της αλαζονείας των ολυμπιονικών, οι οποίοι επιζητούσαν μόνο τη δόξα και την εξουσία, μετά από κάθε νίκη τους, είναι αυτό του πυγμαχού Κλεομένη, ο οποίος σκοτώνει σε αγώνα αρματοδρομίας τον αντίπαλό του Τκο και, όταν γυρνώντας στην Αθηνά, δεν του αποδίδονται τιμές, θυμωμένος μπαίνει σε ένα σχολείο με 60 μαθητές, γκρεμίζει τον κίονα που στηρίζει την οροφή και σκοτώνει τα παιδιά. Τον κυνηγάνε οι συμπατριώτες του και το σκάει. Και όταν οι πρώτοι πάνε στην Πυθία για χρησμό ιδού η απάντηση της θεότητας: «Ο Κλεομένης είναι ο τελευταίος από τους ήρωες, να τον τιμάτε με θυσίες γιατί δεν είναι θνητός».

Ακόμη και η πολυσυζητημένη «ολυμπιακή εκεχειρία» αποδεικνύεται μύθος. Στην αρχαιότητα ο όρος σήμαινε **ανακωχή του πολέμου**, κάτι που σημαίνει και σήμερα, και όχι *ειρήνη*, όπως υποστηρίζεται συνεχώς από την κρατική προπαγάνδα. Ακόμη και αυτή η «**εκεχειρία**», όμως, **δεν τηρήθηκε ποτέ** αφού και η Ολυμπία, που αποτελούσε θεωρητικά και ουδέτερη ζώνη, μίας και στην περιοχή άνθιζαν οι εμπορικές συναλλαγές λόγω αγώνων, γινόταν το κέντρο των πολεμικών συγκρούσεων (τις ολυμπιακές χρονιές 668 π.Χ., 664 π.Χ., 420 π.Χ., 404 π.Χ. και 364 π.Χ., χρονιά που ακυρώθηκαν και οι αγώνες), και τελούσε υπό κατοχή.

Οι **γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα ούτε να συμμετέχουν ούτε να παρακολουθούν τους αγώνες**. Για να κρατηθεί και να περιφρουρηθεί η εφαρμογή του νόμου στην Ολυμπία, οι αθλητές που παρέβαιναν τους κανονισμούς τιμωρούνταν, ανάλογα με την παράβαση και τη βαρύτητα του παραπτώματος, με πρόστιμο ή αποκλεισμό από τους αγώνες ή ακόμη και με μαστίγωμα. Η Καλλιπάτειρα φέρεται ως η πρώτη γυναίκα που παρέβη την απαγόρευση συμμετοχής στους ολυμπιακούς ως θεατής. Ντύθηκε άντρας γυμναστής και πέρασε μαζί με τους υπόλοιπους γυμναστές απαρατήρητη μέσα στο στάδιο, για να παρακολουθήσει τον γιο της που έπαιρνε μέρος στους αγώνες των παιδών. Όταν, όμως, μετά από μία απροσεξία της, αποκαλύφθηκε το φύλο της, συνελήφθη και οδηγήθηκε στους Έλληνοδίκες για να τη δικάσουν σύμφωνα με τους νόμους της εποχής. Εκείνοι της χάρισαν τη ζωή τιμώντας έτσι τον πατέρα, τα τρία αδέρφια και το γιο της που ήταν ολυμπιονίκες.

Corralito,

για επικοινωνία edipo_corralito@yahoo.gr